

Зоран ЛАКИЋ*

ДИСКУСИЈА НА О/С О АРХИВИМА

У дискусији ћу апострофирати врло важно питање о архивској грађи која се налази изван архива, па је тако остала изван друштвене брига и стручне обраде. Слична је ситуација, или може да буде сасвим слична – са архивском грађом која је настала и настаје у времену транзиције.

Одмах ћу рећи да то није само наш проблем, то је проблем свих земаља у окружењу. Вјерујем да ће му се тако и прићи и да ћемо користити искуство свих. А то значи да ћемо интензивирати сарадњу са сусједима и да ћемо слиједити примјер оних који су то безболније рјешавали.

Наведени проблем је уочио и законодавац; није га испустио из свог видокруга. Али га није у цјелости сагледато, како је то истакнуто у неким саопштењима која смо чули. Ова материја је регулисана члановима Закона 19–27. Указујем на став да је грађа доступна „*йо исѿеку 50 йодина од њеной насѿанка*”, али се прави изузетак ако садржи „личне податке (који су) доступни за коришћење *йо исѿеку 70 йодина од њеной насѿанка* и најмање 20 йодина од смрти лица на која се односи”. Значајан је и овај податак: „Стваралац, и држалац приватне архивске грађе *дужан је да... омојући коришћење архивске грађе*”.

Из искуства знамо какав је однос приватног сектора према упосленим. Упркос прецизним и јасно дефинисаним законским обавезама – упослени су често закидани за праведну и редовну надокнаду за свој прековремени рад, нередовне су исплате зарада, прави хаос настаје у прикупљању документације о пензијском, здравственом и социјалном осигурању. Такво стање доноси несигурност и када су у питању егзистенцијална питања упослених, која су Уставом и законима регулиса-

* Академик Зоран Лакић, ЦАНУ

на. Отуда су честе обуставе рада о којима сазнајемо из медија, а као што знамо они су трећеразредни архивски извор. Какво је сада стање – изгледа нам да других нећемо ни имати у времену транзиције.

У наведеном смислу незамјенљива је испољена брига за судбину овако настале грађе – друштва у транзицији. Она је, такође, и могућност да се остваре та права, чак и намјерно, ускраћено, односно грађа намјерно склоњена. Ми ћемо апострофирати најблажу варијанту – да се то чини из незнања или због недостатка стручног кадра. Управо зато би друштвена контрола морала бити перманентна. А друштвена помоћ константна. Тај проблем мора бити стално у фокусу друштвене пажње. У том смислу организатори ове расправе и сви који су заинтересовани за наведени проблем – могу се договорити да само том питању поклоне пажњу – на следећем округлом столу архивиста и историчара, и свих заинтересованих друштвених субјеката. Финансијер новог нашег окупљања – могао би бити наш приватни сектор друштва у транзицији, Привредна комора или одговарајући синдикат. Очекивао сам да се кроз саопштења и дискусију наговијести однос и став Привредне коморе према овом проблему. Можда и оснивањем одговарајућег и специјализованог архива. То би могао бити и наш предлог ако прихватимо сугестију др Мирослава Лукетића – да формулишемо закључке овога скупа и да их упутимо на праве адресе – ради бољитка архивске грађе и архивске службе у Црној Гори.